

JAMIYATDA MADANIY MEROS FENOMENINING IJTIMOIIY- FALSAFIY MOHIYATI

Xolbekov Mingjigit Anvarovich

JDPI Musiqa madaniyati fakulteti

Vokal va cholg'u ijrochiligi kafedrasi o'qituvchisi

arrowarcher@mail.ru

annotatsiya: Bugungi kunda globallashuv jarayoni ketayotgan ayni paytda jamiyat milliy yuksalish sharoitida aholining jamiyat madaniyati va ma'naviyatini yuksaltirish, madaniy meros ob'ektlariga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirish, uning jamiyatda amal qilish qonuniyatlari tadqiq qilish, uni yanada takomillashtirish bo'yicha nazariy jihatdan asoslangan va yangi xususiyatlari hisobga olingan tavsiya va tavsiflar ishlab chiqish o'ta dolzarb vazifaga aylanmoqda. Jamiyatda madaniy qadriyatlarni hurmat qilish tuyg'usini bolalikdan boshlab bosqichma-bosqich shakllantirish, ma'naviy dunyoqarashini ajdodlardan qolgan yuksak ma'naviy va madaniy meros manbalari hamda an'analaridan ozuqa olgan, zamon bilan hamnafas fikrlay oladigan, ma'naviy jihatdan fuqarolarimizni mas'uliyatini shakllantirish, davlatimiz uchun muhim hisoblanadi.

Kalit so'zlar: madaniy meros, falsafa, mohiyat, fenomen, ma'naviyat, nazariy, sharq, g'arb, milliy yuksalish, urf odat, qadriyat, jamiyat.

Bugungi kunda ma'naviyatimizning ajralmas qismi hamda dolzarb muammo bo'lgan madaniy merosni saqlab qolishning ijtimoiy va falsafiy mezonlarini tadqiq etish va jamiyat milliy yuksalishi, ijtimoiy barqarorligini ta'minlash bilan bog'liq quyidagi ilmiy vazifalarni hal etish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz:

Jamiyatda mavjud moddiy va nomoddiy madaniy merosni mohiyati, mazmuni va rivojlanish xususiyatlarini o'rganish;

Jamiyatda milliy yuksalish, ijtimoiy hayotni yangilash va modernizasiyalash bilan bog'liqligini tahlil etish;

Fuqarolar madaniy merosga salbiy munosabatining jamiyat barqarorligi ta'sirlarining falsafiy mezonlarini yoritish;

Madaniy merosni asrash va avaylash tuyg'usining shaxs amaliy faoliyatida aks etishining ijtimoiy-falsafiy jihatlarini tadqiq etish;

Madaniy merosni rivojlantirishda milliy urf-odat va an'analarning o'rnini ilmiy tahlil etish.

Muammoning o'rganilganlik darajasi. Bugungi kunda jamiyatimizni barcha sohalarida olib borilayotgan islohotlar samarasini tubdan oshirish, jumladan ijtimoiy-madaniy sohada katta o'zgarishlar orqali inson ongi va tavakkurini rivojlantirish madaniy qadriyatlarga xurmat, madaniy merosga ijobiy munosabatlarni shakllantirish borasidagi dolzarb masalalar mamlakatimiz Prezidenti Sh.Mirziyoyevning asarlarida, ma'ruzalarida o'z aksini topmoqda.

Mamlakatimizda olib borilayotgan islohotlar samaradorligini tubdan oshirishdan, davlat va jamiyatning har tomonlama va jadal rivojlanishini ta'minlash uchun shart-sharoitlar yaratish, mamlakatda ma'naviy-ma'rifiy va madaniy hayotni yuksaltirish maqsad qilib oligan muhim hujjat - «O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi» to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmonida "Ijtimoiy sohani rivojlantirish" ustivor yo'nalishi belgilangan. Madaniy meros fenomeni sharq mutafakkirlaridan Beruniy, Farobiy, Qoshg'ariy, Yusuf Xos Xojib, Ulug'bek, Navoiy, Bobur, kabi allomalarimiz tomonidan; G'arb va rus faylasuflaridan O.Kont, M.Veber, N.Danilevskiy, N.Karayev, S.Arutyunov, A.Axiyezerlar tadqiq etganlar. Xozirgi kunda mamlakatimizda madaniy meros fenomenini falsafiy tahlil etishda o'ziga xos tarzda u yoki bu jihatdan tadqiq etgan olimlarimizdan O'.Qoraboyev, B.Ochilova, B.Nazarov, M.Xoshimxonov, F.Sulaymonova, S.Karimov, Q.Nazarov, A.Saidqosimovlarni ta'kidlab o'tish lozim.

Shuni ta'kidlash lozimki, jamiyatda madaniy meros fenomenining ijtimoiy-falsafiy mohiyati bo'yicha yaxlit tadqiqot mavjud emas.

Ushbu masalaning dolzarbligi yana shundaki, Jahonda globallashtirish jarayoni ketayotgan ayni paytda jamiya milliy yuksalish sharoitida aholining jamiyat madaniyati va ma'naviyatini yuksaltirish, uning jamiyatda amal qilish qonuniyatlari tadqiq qilish, uni yanada takomillashtirish bo'yicha nazariy jihatdan asoslangan va yangi xususiyatlari hisobga ilingan tavsiya va tavsiflar ishlab chiqish o'ta dolzarb vazifaga aylanmoqda. Jamiyatda madaniy qadriyatlarni hurmat qilish tuyg'usini bolalikdan boshlab bosqichma-bosqich shakllantirish, ma'naviy dunyoqarashini ajdodlardan qolgan yuksak ma'naviy va madaniy meros manbalari hamda an'analaridan ozuqa olgan, zamon bilan hamnafas fikrlay oladigan, ma'naviy jihatdan fuqarolarimizni ma'suliyatini shakllantirish, davlatimiz uchun muhim hisoblanadi.

Shulardan kelib chiqib, jamiyatda madaniy merosni saqlab qolishning ijtimoiy va falsafiy mezonlarini tadqiq etish va jamiyat milliy yuksalishi, ijtimoiy barqarorligini ta'minlash bilan bog'liq quyidagi ilmiy vazifalarni hal etish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz:

Jamiyatda mavjud moddiy va nomoddiy madaniy merosni mohiyati, mazmuni va rivojlanish xususiyatlarini o'rganish;

Jamiyatda milliy yuksalish, ijtimoiy hayotni yangilash va modernizatsiyalash bilan bog'liqligini tahlil etish;

Fuqarolar madaniy merosga salbiy munosabatining jamiyat barqarorligi ta'sirlarining falsafiy mezonlarini yoritish;

Madaniy merosni asrash va avaylash tuyg'usining shaxs amaliy faoliyatida aks etishining ijtimoiy-falsafiy jihatlarini tadqiq etish;

Madaniy merosni rivojlantirishda milliy urf-odat va an'analarning o'rnini ilmiy tahlil etish.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi. Tadqiqotdagi ilmiy yangiliklar quyidagilardan iborat:

- birinchidan, moddiy va nomoddiy madaniy meros ob'yektlari to'liq ilmiy tadqiq etilmagan;
- ikkinchidan, aholi o'rtasida madaniy meros tushunchasi bugungi islohotlar nuqtai nazaridan tahlil etish ehtiyoji mavjud;
- uchinchidan, bugungi zamonaviy sharoitda madaniy meros ob'yektlarini asrab avaylash bo'yicha qonunchilik tizimini takomillashtirishga ehtiyoj mavjud;
- to'rtinchidan, madaniy merosning jamiyat transformasiyasidagi o'rni va roli ijtimoiy-falsafiy jihatdan to'liq tahlil qilinmagan;
- beshinchidan, ommaviy madaniyat tasirida aholi o'rtasida nomoddiy madaniy merosimizni unutish yoki e'tibor susayishi xollari mavjud;

Shuningdek, jamiyatda moddiy va nomoddiy madaniy meros ob'yektlarining inson ongiga, jamiyat taraqqiyotiga, ijtimoiy-tarixiy jarayonlarga, milliy mentalitetimizga va turizm sohalariga tasiri yagona ilmiy ishda tahlil etilmaganligini qayd etish joiz.

Tadqiqotning nazariy va amaliy ahamiyati. Madaniy merosni asrash va avaylash, uning milliy yuksalish va jamiyat ijtimoiy barqarorligiga ta'sirining falsafiy jihatlarini o'rganish, bu borada ilmiy g'oyalarni ilgari surish falsafa fanida deyarli yangi yo'nalish hisoblanadi. Hozirgi davrga kelib madaniy merosni asrash va rivojlantirish borasidagi muammolarni o'rganish ilmiy tadqiqotlarda zarurligi sezilmoqda. Shu nuqtai nazardan tanlangan mavzu g'oyatda to'g'ri, mantiqan umuminsoniy maqsadga mos hisoblanadi.

Bundan tashqari, tadqiqot ishi materiallari, ularning umumlashma va xulosalaridan "Madaniyatshunoslik", "Politologiya", "Fuqarolik jamiyati", "Ijtimoiy falsafa asoslari", "Sotsiologiya", "Ijtimoiy pedagogika" "Musika tarixi" kabi fanlar bo'yicha ma'ruza matnlarini va madaniy meros ob'yektlarini ximoya qilish bo'yicha qonun loyihalariga takliflar tayyorlashda foydalanish mumkin.

Adabiyotlar ro'yxati

- 1.A. Karimov. Milliy istiqlol mafkurasi — xalq e'tiqodi va buyuk kelajakka ishonchdir. T., “O‘zbekiston”, 2000.
2. Amir Temur o‘g‘itlari. T., 1992.
3. Ahmad Yassaviy (hikmatlar). T., 1991.
4. Abu Rayhon Beruniy. Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar. T., 1968.
5. Abu Rayhon Beruniy. Tanlangan asarlar. 1-jild. Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar.
6. Yo‘ldoshev S. Antik falsafa. T., 2001.
7. Yoidoshev S. Yangi va eng yangi davr G'arbiy Yevropa falsafasi. T, “Sharq” 2002.